

Kolenstokers zijn ook helden van Maas en Waal

Veel is er geschreven op diverse historische websites over de machinisten van de acht stoomgemalen in het land van Maas en Waal. Vaak kregen ze veel waardering. Over het algemeen was het salaris karig maar de emolumenten (vrij wonen, licht, visrecht en kolen voor de verwarming) en vooral het vrije bestaan maakten de baan zeer aantrekkelijk.

De machinisten waren goed op de hoogte van de werking van ketels, stoommachines en de pompen. Voor hun baas (de betreffende polder of het waterschap) konden ze geld verdienen door zo goed mogelijk en zuinig met de installatie om te gaan en dat vertaalde zich dan weer vaak in het zo laat mogelijk opstarten van de installatie. Machinist J.C. Greep van stoomgemaal Maasbommel sprak dan de volgende woorden als er opgestookt moest worden: De boeren liggen voor het krooshek!!! M.a.w. ze spoelden bijkans weg uit de polder!

Het opstoken duurde meestal een gehele dag en dan pas kon er gepompt worden. En dat stoken bij de ketel of zoals bij de Tuut met twee ketels duurde dan dagen achter elkaar in diensten van 12 uur. Was de installatie goed in bedrijf dan ging de machinist een tukkie doen op een canapé, een tuinbank of een eenvoudig bed met stromatras en hij werd wakker door verandering van geluid of door een seintje van de stoker.

Deze machinisten waren echter toch grotendeels afhankelijk van de juiste inzet en mentaliteit van de stokers. In alle verhalen die ik gevonden en gehoord heb komen deze mensen echter op het tweede plan. Ze hoorden niet echt bij het stoomgemaal maar waren er aan toegevoegd als het gemaal in bedrijf ging. Dat komt omdat ze werkzaam waren als polderwerkers en opgeroepen werden bij dreigend hoog water of bij zware vervelende werkzaamheden zoals het schoonmaken of bikken van de inwendige stoomketel. Ook het opvullen van de ketel na de ketelkeuring gebeurde meestal handmatig met een vleugel of zwengelpomp, want pas in de dertiger jaren van de vorige eeuw was er elektriciteit beschikbaar en kon er een elektrisch pompje gebruikt worden. Ook waren ze betrokken bij overbrengen van de kolen vanuit het schip of later een kar of vrachtauto naar de kolenloods. Dit gebeurde met jute zakken en kruiwagens Zelf kan ik mij ook nog wel herinneren dat de kolenboer kwam en meerdere zakken kolen door het huis naar het kolenhok zag brengen. De kolenloods bij elk stoomgemaal was een aparte ruimte, meestal naast het ketelhuis waar de kolen op de grond gestort werden. Vervolgens moest de berg steeds hoger worden en werd er een soort paadje van planken gelegd om de kolen zo hoog mogelijk op te storten.

Het salaris van deze polderwerkers/stokers was al niet heel hoog en men moest er dan ook nog minder leuk en zwaar werk voor doen. De machinist van het Wamelsche gemaal verdiende in 1926 F650,00 terwijl de stoker in dat zelfde jaar F300,00 verdiende!!! Toch kom ik over het algemeen een beschreven sfeer tegen die onderling tussen de machinist en zijn vrouw goed en gezellig was met de stokers. Er werd soms soep verstrekt of koffie en chocolademelk. Het was natuurlijk van groot belang als er een betrouwbare relatie was want uiteindelijk bedien je een ketel onder druk en je moet zeer zeker weten wat je absoluut wel en niet moet doen. De stokers hebben dus met hun inzet bijgedragen dat het land van Maas en Waal droog bleef en dat mag wel eens extra vermeld worden.

Na mijn oproep in de regionale kranten kwam ik met diverse familieleden in contact van stokers waardoor ik weer leuke informatie verkreeg voor mijn website www.stoomgemalenmaasenwaal.nl. Ook kreeg ik weer een aantal nieuwe namen te horen zodat ik die families ga traceren en benaderen. Geschiedenis blijft leuk.